

Elinvoimakeskus

KUNNAN VESIHUOLTOSUUNNITELMA JA TOIMINTA-
ALUEET –WEBINAARI 24.3.2026

Kunnan vesihuoltosuunnitelma

Yleiskatsaus vesihuoltolakiin

Johtava vesihuoltolakimies

Aki Huttunen

Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus

Vesihuoltoyksikkö

Kunnan vesihuoltosuunnitelma, velvoite ja tausta

- Perustuu vesihuoltolain (119/2001) 5 a §:ään: ”Kunnan on kehitettävä vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten, tukkuvesihuoltolaitosten sekä muiden kuntien ja muiden keskeisten tahojen kanssa.” Tämän kehittämistehtävän toteuttamiseksi kuntien tulee laatia alueilleen vesihuoltosuunnitelma 1.1.2028 mennessä.
- Alkuperäisessä vuoden 2001 vesihuoltolaissa säädettiin vesihuollon kehittämissuunnitelmasta, jonka tavoitteet vastasivat jokseenkin nykyisen vesihuoltosuunnitelman tavoitteita. Suunnitelma oli työkalu, jolla kehittämisvelvoite täytettiin. Vuonna 2014 kehittämissuunnitelma poistui lainsäädännöstä, vaikka kehittämisvelvoite sinällään pysyikin lainsäädännössä. Kehittämisvelvoite jäi ehkä tämän jälkeen käytännössä jossain määrin sisällöttömäksi ja täsmentymättömäksi.
- Vuosina 2020-2021 maa- ja metsätalousministeriö valmisti laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelman → visiona vastuullinen vesihuolto 2030. Ohjelmassa vesihuollon kehittämistä koskevan suunnitelman palauttamista lakiin pidettiin tarpeellisena. Osana ohjelman toteutusta myös vesihuoltolakia uudistettiin (muutokset voimaan vuoden 2026 alusta), ja uusvanhana lisäyksenä lakiin lisättiin säännökset kunnan vesihuoltosuunnitelmasta.

Mitä vesihuoltosuunnitelma sisältää?

- Vesihuoltosuunnitelma on kunnan strateginen suunnitelma siitä, kuinka vesihuoltopalvelut järjestetään kunnan alueella tulevaisuudessa. Vesihuolto on pääomavaltainen toimiala ja pitkän tähtäimen systemaattinen strateginen suunnittelu on tarpeen. Vesihuoltosuunnitelma edistää jatkuvuutta, suunnitelmallisuutta ja ennakoivuutta. Vesihuoltosuunnitelma nivoo yhteen kokonaisuuden, johon kuuluvat maankäyttö, kunnallistekniikka, rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu ja kunnan omistajaohjaus.
- Sisällön teemoja: Palveluntuottajien kuvaus, väestöennusteet, kaavoitus, tavoiteltu palvelutaso, vesihuollon yhteistyöjärjestelyt (kunnat / laitokset), nykyiset ja suunnitellut alueet, joilla järjestetään keskitetty vesihuolto, vedenhankinnan ja jätevedenkäsittelyn vaihtoehdot, kunnan omistajaohjaus ja omistajapolitiikka vesihuollossa, kunnan vesihuoltotehtävistä vastaavat tahot
- Tuoreessa vesihuoltolain uudistuksessa näkyy läpeensä ajatus siitä, että vesihuollon tulee toimia pitkäjänteisesti tulevaisuuteen katsoen ja kasvavat haasteet huomioiden – tavoite, suunnitteluvelvoitteet, varautuminen ...

Kunnan ja vesihuoltolaitoksen velvollisuudet vesihuollossa

- Kunta: vesihuollon kehittäminen (5 a §) ja järjestäminen (6 §).
- Vesihuoltolaitos: erityisesti vesihuollosta huolehtiminen (9 §), joka syntyy kunnan toiminta-aluepäätöksen seurauksena. Lisäksi monet muut laitokselle kohdistetut velvoitteet.
- Kunnan ja vesihuoltolaitoksen roolit ja tehtävät ovat laissa selkeästi eriytettyjä toisistaan. Uudistuneen lain mukaisesti kuntien tulee hallintosäännöissään määrätä kehittämisestä ja järjestämisestä vastaavista tahoista, ja sisällytettävä kirjaus näistä tahoista myös vesihuoltosuunnitelmaan (1.1.2028 mennessä).
- Vesihuoltosuunnitelman laatimisen jälkeen järjestämisvelvollisuuden täyttäminen käy selkeämmäksi: Millä alueilla palveluja on tarjottava vesihuoltolaitoksen toimesta? Mitkä laitokset toimivat milläkin alueilla palvelun tuottajina pitkällä aikavälillä?
- → Hyväksytään toiminta-alueet vesihuoltolaitoksille, jolloin laitoksille syntyy velvoite vesihuollon palvelusta huolehtimiselle (9 §).
- Voimaan tulleen lakimuutoksen taustalla on ajatus siitä, että vesihuoltosuunnitelma tehtäisiin ennen toiminta-alueiden päivittämistä. Tämä näkyy siirtymäsäännöksissä, joiden mukaisesti toiminta-alueiden päivittämiselle on reilusti enemmän aikaa (1.1.2031 saakka / vesihuoltosuunnitelmassa 1.1.2028 saakka). Suunnitelmista edellytykset toiminta-alueiden tarkalle rajaamiselle; (toiminta-alueen edellytysten harkintaan paremmat edellytykset).

Tavoite: mitä tehdään ja missä järjestyksessä

- Kuntien vesihuoltosuunnitelmat on laadittava 1.1.2028 mennessä. Sama siirtymäaika koskee tehtävien määrittämistä hallintosäännöissä. Edelleen samanaikaisesti vesihuoltolaitokset laativat omaisuudenhallintasuunnitelmat, joiden tarkoitus on varmistaa laitosten taloudellinen toimintakyky tulevaisuudessa (mm. investointi ja saneeraustarpeet / maksujen oikea taso).
- Vesihuoltosuunnitelman laatiminen vie aikaa, hyvä aloittaa hyvissä ajoin. Laatiminen tulee tehdä yhteistyössä vesihuolto- ja tukkuvesihuoltolaitosten, muiden kuntien ja muiden keskeisten tahojen kanssa. Huom. Vesihuoltolaitoksen tulee ottaa kunnan vesihuoltosuunnitelma huomioon laatiessaan omaisuudenhallintasuunnitelmaa – yhteistyön tarpeen korostuminen, koska velvoitteiden määräajat ovat samat.
- Vesihuoltosuunnitelman ja laitosten omaisuudenhallintasuunnitelmien perusteella syntyy kokonaiskuva, jonka perusteella voidaan edetä toiminta-alueiden tarkasteluun ja suunnitella tulevaisuutta riittävään tietopohjaan perustuen.